

Budapest, 1908. február 22.

4. szám.

NÉPNEVELŐK LAPJA

A MAGYAR TANÍTÓK OTTHONÁNAK
TANÜGYI, TÁRSADALMI LAPJA

NEGYVENHARMADIK ÉVFOLYAM

SZERKESZTI

HAVAS ISTVÁN

BUDAPEST, 1908

NEUWALD ILLÉS UTÓDAI KÖNYVNYOMDÁJA

Szerkesztőség: Budapest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.

TARTALOM.

A gyermek esztetikai érdeklődése. Nagy László. — Tanítás-e, vagy eredmény? Szabó Kálmán. — Gyermektanulmányozás. Nádas Kálmán. — A kísérleti pedagógiának gyakorlati értéke. (II.) Pintér Zsigmond. — Fegyelmi eszközök. — Egyesületek. Az Otthon választmányi ülése. Felolvasás az Otthonban. Rózsa Ignác. A M. T. Turista-egyesülete. — Irodalom: Testamentum és Hat levél. (Benedek Elek műve.) Ismerteti: Vas. — Tanügyi, társadalmi élet: Tanítónők ellen. Vas. A főlősleges felsőbb istenek. A nemzeti lélek. — Pályázat. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések (a borítékon).

A Magyar Tanítók Otthona célja, hogy a székesfővárosban működő tanítók közt a kartársi érzületet fejlessze, erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeiket előmozdítsa; nemkülönb, hogy a fővárosi tanítók és tisztviselők között az érintkezést és természetes közös érdekeket ápolja. Célja, hogy mind a fővárosban, mind a vidéken működő tanítószervezeteket s a közoktatás egyéb munkássait és barátait egy olyan intézményben egyesítse, mely szellemi és anyagi erejénél fogva képes legyen a magyar népoktatásügy fejlesztésének és felvirágoztatásának hathatós tényezőjévé válni.

A fővárosi tagok évi tagdíja: 20 korona, a vidékieké: 8 korona, mely tagsági díj fejében a *Népnevelők Lapja* is jár.

Elnökség: Elnök-igazgató: *Barca Albin*, székesfőv. igazgató-tanító, tanügyi elnök: *Nagy László*, tanítóképzői igazgató, gazdasági elnök: *Faller Jenő* székesfővárosi tanító.

Titkár: *Kalász Benedek*, székesfőv. tanító.

Jegyzők: *Gondos József*, *Kindlovics Pál* és *Rózsa Ignác* székesfőv. tanítók

Könyvtáros: *Tóth Kurucz János*, szfőv. tanító. Könyvt. órák: minden pénteken 4–6.

A M. T. Otthona helyisége: *VIII. ker., József-körut 8. sz. alatt van*

A *Népnevelők Lapja* a M. T. Otthonának a kiadásában és tulajdonában jelenik meg. Hivatalos közlönye ezenkívül a M. Tanítók Országos Bizottságának és a Budapesti Hivatalos Tanítótestületnek.

Előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, mely összeget a M. T. Otthona címére és helyiségeibe (József-körut 8. sz. alá) kell küldeni.

A székesfőv. községi iskolák igazgatói és vezetői a t. Tanács 7656/1903 VII. számú engedélye alapján az előlegből fizethetnek elő a *Népnevelők Lapjára*.

* * *

Dolgozó társaink, akik írói munkásságukkal támogatni fogják a *Népnevelők Lapját*: *Barca Albin*, *Barna Jakab*, *Bardócz Pál*, *Bajza Margit*, *Bély Mihály*, *Bursics Ernő*, *Csáky Elek*, *Csillai Kálmán*, *Dorogsághy Dénesné*, *Ember János*, *Erődi Ernő*, *Freund Vilma*, *Faller Jenő*, *Farkas Irén*, *Garam Jenőné*, *Gozsdu Mária*, *Gerley Szevér*, *Gondos József*, *Hajnal Adolf*, *Havas Mihály*, *Hittig Lajos*, *Ilosvai Lajos Károly*, *Jablonkay Géza dr.*, *Jeny József*, *Kapy Rezső*, *Kemény Simon*, *Kéméndy Rezső*, *Kalász Benedek*, *Kindlovics Pál*, *Kiss Béla*, *Kiss Ildebert*, *Koncsek Lajos*, *Kubinyi József*, *Leviczky Aladár*, *Lissák Kálmán*, *Mócsy László*, *Móra István*, *Moussong Géza*, *Nagy Lajos*, *Nagy László*, *Nádas Kálmán*, *Perényi Lajos*, *Pintér Zsigmond*, *Révhegyi Iván*, *Ronts István*, *R. O.*, *Rózsa Ignác*, *Szabó Dezső*, *Sántha Lajos*, *Schön József*, *Senyei Ferenc*, *Simon Lajos*, *Soltész Kálmán*, *Sretvizer Lajos*, *Sturcz György*, *Szabó Kálmán*, *Szabó Viktor dr.*, *Száva János*, *Székely Károly*, *Szikiás Adolf*, *Szöke István*, *Velösy Lipót*, *Viola Lajos*, *Wehner Gyula*, *József*, *Weszely Ödön dr.*

NÉPNEVELŐK LAPJA

TANÜGYI, TÁRSADALMI LAP.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK SZOMBATON.

Kiadótulajdonos: a MAGYAR TANÍTÓK OTTHONA
Budapest, VIII., József-körút 8. sz. alatt.
Előfizetési ár: egy évre 12 korona,
melyet a kiadótulajdonos címére kell küldeni.

A szerkesztő lakása:
Bpest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.
A lapot illető minden szellemi közleményt,
cserepéldányt ide kell küldeni.

Felelős szerkesztő: HAVAS ISTVÁN

A gyermek esztetikai érdeklődése.*)

Irta: Nagy László.

Azokat a megfigyeléseket, amelyek anyagul szolgáltak az esztetikai motívum, s az érdeklődés összes többi motívumai hatásainak megállapításához, az 1907. év nyarán, július és augusztus hónapokban végeztem Gödöllőn 10 fiú- és 10 leánygyermeken; a 10 fiún július havában, a 10 leányon augusztusban. E gyermekek az Országos Gyermekvédő Liga „gödöllői nyári konviktusából” valók voltak. Mind a fiúk, mind a leányok életkora a 8—14 éves korra esett, egy fiúcska kivételével, aki 5 éves volt és egy leányka kivételével, aki csak 7-dik évét töltötte be. Ez magyarázza meg azt a körülményt, hogy az itt közölt tanulmány leginkább a tulajdonképpeni (8—14 éves) gyermekkor tevékenységével foglalkozik. Mind a fiúk, mind a leányok általában szegény sorsú szülők gyermekei voltak, kevésbé intelligensek; nagyobb részük falun csak kevés időt töltött, vagy éppen semmit. Tehát kitűnő anyagul szolgáltak a kitűzött tétel vizsgálatához.

Az eljárás, röviden szólva, abból állott, hogy a fiú gyermekeket elvittem öt előre meghatározott kirándulásra, a közeli tanyákra, pusztákra, falvakba; a leányokkal ugyan-e kirándulásokat tettük meg. A megfigyeléseket otthon pontosan feljegyeztem; mindeniket külön-külön lélektanilag feldolgoztam s végül az egészet összefoglaltam. Az összefoglaló dolgozatba a tanulmány kiegészítése végett egyéb megfigyeléseimet is bele foglaltam. Végül megjegyzem, hogy jelen felolvasás némi módosítással meg fog jelenni sajtó alatt levő összefoglaló művemben, „A gyermek érdeklődésének lélektaná”-ban.

*) Felolvasta a tudós szerző a Magyar Tanítók Otthonának jan. 23-án tartott vitaestéjén.
Szerk.

A gyermek esztetikai érdeklődése.

Az esztetikai érzélem érdeklődésindító természete mélyen rejlik a gyermek lelkében. Az esztetikai érzélem ezen hatásának oka egyrészt az eredeti hajlamokban, másrészt a külső ingerek élénk fiziológiai hatásában keresendő.

A szabályszerűen váltakozó ingerhatás teszi az esztetikai érdeklődés lényegét. Ez iránt már igen korán mutatkozik fogékonyság a gyermek lelkében, már akkor, mikor elmebeli folyamatai teljesen ösztönszerűen folynak le. A *hangok* és a *mozgás üteme* már a csecsemőkorban ébreszt tetszést. Ez ismert dolog. Az egyszerű *formák* s ezek összetételei hatással vannak már a 2—4 éves gyermekekre, sőt, amiként egy magyar bűvár, *Donner Lajos*^{*)} kimutatta a gyermekrajzokból, már két éves kor előtt fellép az ez irányú fogékonyság. Az élénk *fény* és *szín* iránti érdeklődés *Shinn* szerint szintén meg van már a csecsemőkorban. Az alakok és színek kombinációjából származó *színes rajzolások* iránti érdeklődés későbbben, az 5—6 éves korban szintén fellép s ezentúl folyton fokozódik.

Ezen a fokon az esztetikai érzélem, mint az érzékletek visszahatása jelentkezik; nem egyéb, mint az élénk érzékletekből közvetlenül származó gyönyörűség. Azért az esztetikai érzélem ezen primitív fokát *érzéklelinek* mondhatjuk.

Ezen esztetikai elemek, a hang- és mozgásütemek, az élénk fény és szín s az alakok iránti ősi hajlam, mint esztetikai érzék, mutatkozik ösztönszerűen a 3—7 éves gyermek kifejező mozgásaiban, játékaiban, rajzaiban, játékszerű dalaiban és táncában s beszédjében, egyszóval összes művészi tevékenységeiben.

Azonban nagy különbség van ezen fejlődésfok és az előbbi fokozat között. Mert ezen a fokon az esztetikai érzelmi folyamatokban az előbb említett alak-, szín-, fény-, hangelemek nem csupán mint érzékleti, hanem mint *képzeti* elemek is szerepelnek. Ugyanis a gyermek esztetikai érzélemfolyamata ezen a fokon a következőképp jön létre: a folyamatot külső ingerek, pl. egy botnak, vagy kalapnak vagy táskának vagy homoknak látása vagy tapintása indítja meg. A külső inger *belső* mozgalmasságot támaszt a gyermek lelkében; e mozgalmat érzelmi és képzeti kapcsolatok teszik ki; pl. a táskáról észébe jut a vásárcsarnokba menés, a kalapról és botról az édes apja sétája. Ez a *belső* érzelmi és képzetkapcsolat azután külső mozgások (játék), alakok (rajzok), beszéd, dal létrehozásában fejeződik ki. A gyermek ezen önalkotta külső, érzékelhető jelenségeket egybeveti a beltartalmával, aminek eredménye az ő esztetikai gyönyörűsége. Az esztetikai érzélem tehát a *belső* folyamatok és a külső érzékleti elemek kölcsönhatásából származnak. Habár tehát a 3—8 éves gyermek esztetikai tevékenységeiben

^{*)} Donner Lajos: A gyermek esztetikai érzelme. Megjelent „A gyermek” I. évf. 1. és 2. számában. 1907. Budapest. A Magyar Gyermektanulmányi Társaság közlönye.

a külső érzékletek és mozgásérzetek igen fontos szerepet visznek, mindamelllett az esztetikai érzelem s a belőle származó érdeklődés ezen fokát a megelőző s az utána következő fejlődésfokkal szemben *belviláginak* vagy *képzeletinek* mondhatjuk.

A felnőttébb gyermekben (8—14 éves korban) tovább is megtartja az esztetikai érdeklődés ösztönszerű jellegét; minthogy azonban ekkor már a gyermeket a tevékenységi vágyának reális kielégítése a külvilági benyomások objektív felfogására utalja, azért esztetikai érzéke nem a képzelet játékaiban, hanem a külvilági tárgyak esztetikai felfogásában elégül ki. Korántsem tompul el tehát a gyermek esztetikai érzéke a kisdedkor elmúltával, mint sokan hiszik, hanem csak átalakul. Átalakul a külvilági benyomások iránti esztetikai érdeklődéssé; és pedig minthogy a gyermekben első sorban a természet iránti fogékonyság fejlődik ki s csak kevésbé mutatkozik a szociális érzék, azért a gyermek (8—14 év) esztetikai érdeklődésének lényegét a természeti tárgyak, jelenségek iránti fogékonyság teszi, s csak kisebb mértékben lép fel az emberi alkotások iránti esztetikai érdeklődése. Egyszóval az esztetikai fejlődés szempontjából a 8—14 éves kor *a természet külső jelenségei iránti esztetikai érdeklődés kora*.

Hangsúlyozzuk, hogy a gyermek esztetikai érdeklődése ebben a korban, ezen a fejlődésfokon is megtartja ösztönszerű jellegét; ezért esztetikai érzéke inkább *tevékenységeiben* nyilvánul meg, mint öntudatos elmebeli működéseiben, ítéleteiben, okoskodásaiban. Ez lehet az oka, hogy az esztetikai érdeklődés e korban való jelentkezését sokáig nem vették észre vagy legalább nem méltányolták sem a lélektudományban, sem a nevelés gyakorlatában. Pedig, ha jól megfigyeljük a gyermek magatartását a *szabad természetben*, tapasztaljuk, hogy érzékleteinek és tevékenységének igen erős, mondhatjuk, állandó mozgója az esztetikai érdeklődés. A gyermekek a tárgyak jelentékeny részével azoknak esztetikai hatása következtében foglalkoznak; vagyis azon tárgyakkal szeretnek leginkább foglalkozni, amelyek reájok esztetikai hatással vannak.

A kirándulásokon a fiúknak legállandóbb, legélénkebb s a megfigyelőre nézve leginkább szembetűnő tevékenysége volt az összes kirándulásainkon a lepkeűzés és gyűjtés. Azt tapasztaltam, hogy ezen tevékenységüknek erős motivuma volt az esztetikai érzék. Igaz, hogy egyéb alapmotivum is szerepelt e foglalkozásban, a birtokszerzés vágya; de e vágy csak mozgatta, az esztetikai motivum pedig irányította az ő tevékenységöket. Kitűnik abból, hogy a legtöbb gyermek lepkeűzése és gyűjtése csakis a szép lepkékre terjedt ki, annyira, hogy megütözték azon, ha talán valamelyikük nem szép lepkét is fogott. „Minek fogod azt, hiszen nem szép!” mondták. A nem szép lepkéket valósággal megvetették. Vadászszenvédélyök hasonló tárgya volt a szitakötő, amelynek szintén csillogó szép színei tetszettek. A szép, fényes zöld színű rózsabogarat is örömezt gyűjtötték.

(Folytatjuk.)

Tanítás-e, vagy eredmény?

Irta: Szabó Kálmán.

Aki szeret lovagolni: lovagol. Ha lova nincs: számaron. De valamin lovagolnia kell. A természetrajza követeli ezt meg. Ilyen lovaglások közé tartozik az is, hogy iskolalátogatások alkalmával a tanítók a kész eredményt mutassák-e be, avagy új anyagot dolgozzanak fel. Ez a kérdés egy idő óta mindég aktuális. A tanítók azt mondják, hogy kész eredményt, a látogatók hogy a szönyegen lévő tárgynak mindég új részletét.

Distingváljunk. Ha a felügyelő, legyen az állami, vagy helyi érdekű custos arról akar látogatása alkalmával meggyőződést szerezni, hogy vajjon mily utakon és módokon halad a tanító tanításában, tehát a tárgy természetéhez képest egyszerűen előadja-e a dolgokat, vagy azokat a gyermek lelkében heurisztikailag vagy genetikus alapon származtatja: akkor mindenesetre ajánlatos tőle új anyag feldolgozását kívánni. Ha ellenben a custos arról akar magának meggyőződést szerezni, hogy a gyermekek az egyes ismeretkörökben milyen előmenetelt tettek, akkor az ismétlés, tehát a kész eredmény bemutatása a helyesebb. Sőt erre a célra csakis ez ajánlatos.

Tudtunkkal a tanítóképző való arra, hogy a tanítópályára készülő fiatal embereket a tanításra nemcsak hogy kiképezze, hanem bennök azt is megfigyelje, hogy és miképpen képesek tanítási tisztokban eljárni. Egyszóval, hogy milyen fokú a tanítói talentumok, és hogy a negyedik tanfolyam végén minő a körülményekhez szabott tanítói készségük. És ha a tanítóképző úgy találja, hogy az illetők ebbeli készsége a normálisnál csekélyebb, azokat az év végén okvetetlenül mint tulságos „zöldeket“ egyszerűen vissza is tartja. Mert hát valamint a kiképzetlen orvost bűn volna rászabadítani a betegek tömegére, azonképpen a kiképzetlen tanítót sem szabad rábocsátani egy sereg gyermek lelki életére. Amennyiben amaz a testet, emez pedig a lelket vinné tömegesen a temetőbe.

A tanítók oktatási működésének megállapítása tehát a tanítóképzők kizárólagos feladata. Amelyről azok okmányt is adnak. Amidőn tehát a felügyelők látogatásuk alkalmával a tanítóktól minduntalan új anyag feldolgozását kívánják, tehát annak a bemutatását, hogy miképpen tudnak az egyes tárgyakkal elbánni, illetéktelen téren mozognak. Mert helyettök ezt a képzőintézet már korábban megtette. Legalább meg kellett volna tennie.

Igy állván és nem másképpen a dolog, a felügyelők látogatása a tanítóktól csak az eredmény bemutatását követelheti, feltéven, hogyha már van is eredmény. De nemcsak követelheti, hanem egyenes kötelessége, hogy csakis ezt követelje. Mondjuk pedig ezt azért, mert hiszen a felügyelők látogatásának, legyen az állami vagy helyi érdekű, a fentebbiek szerint korántsem az a kifejezett célja, hogy a tanítók oktatási eljárását összehuzott szemöldökkel

birálgassa, hanem kizárólag az, hogy az iskola belélete: értelmi és erkölcsi színvonala felett őrkdjék. Erről pedig a tanítói mőhelynek semmiféle megnyilatkozásában nem szerezhethet magának világosabb és kidolgozottabb képet, mintha az eredményt hallgatja meg. Hogy aztán ez az eredmény miképen készült, az a dologra éppen úgy nem tartozik, mint ahogyan nem tartozik a vendégre az, hogy a szakács miként készítette azt az edelt, amely az asztalon az ő orra alá került. Valamint itt a fő, hogy az edel jó és izletes legyen, azonképpen amott is az a fő, hogy az eredmény a követelményeknek mindenben megfeleljen. De az eredményből az ahhoz értő különben is konstatálhatja, hogy a tanító oktatási eljárásában körülbelül milyen útat követett. Tehát vétkezett-e valahol, vagy nem vétkezett. A dolog ugyanis úgy áll, hogy bár az ismétlés, ha az egyszersmind nem „utánképző“ természettel bír, hanem csak felújító jellegű, semmiesetre se nevezhető tulajdonképpen tanításnak, amennyiben új képzetek és fogalmak származtatása ebből az aktusból ki van zárva. Mindazonáltal a tanításnak mégis igen fontos függelékes része, mivel a nyert képzetek és fogalmak elkallódását akadályozza meg. Amelyből éppen azért, mert az egész tanítás anyagát feltárja, még pedig oly módon és sorrendben, amint az csiráztatása kezdetén és folyamán az anyaggal végbement, éppen úgy ki lehet szimatolni a tanító értelmét és szorgalmát, mint ahogyan ki lehet venni az aratásból a gazda szorgalmát és hochenheimi voltát. Ez tiszta igazság. Mi azért már csak illetékességi, de meg a látogatás célzatának szempontjából is, az eredmény felmutatása mellett vagyunk.

Kifejezést akartunk pedig adni ebbeli meggyőződésünknek azért, mert azt tapasztaltuk, hogy a látogatások tulajdonképpen nem az iskolának, hanem a tanítónak szólnak. A kettőt ugyan nehéz egymástól elválasztani. De ezt a nehézséget a látogatók úgy látszik könnyedén legyőzik. Legyen azért abba hagyva ez a mindenáron okvetetlenkedni óhajtó szokás. Mivel ez forszirozó voltában nemcsak kellemetlen, hanem bosszantó is. És eredményében nem a kívánatos békés együttműködést, hanem a gyűlölködést, a szét-huzást segíti elő. Aztán hogy kimondjuk, akárhogy forgassuk is a dologot, a tanító mégsem szolgál, akit ide oda lehet lökdösní. Hanem talán szabad ember is, vagy mi a szösz. Vagy legalább is kell, hogy az legyen. Mint ilyennek azért a szabály korlátai között mőhelyében talán azt is szabad tennie, amit jónak lát és akar. Azt hisszük, hogy is van.

Gyermektanulmányozás.

Irta : Nadas Kálmán.

Az a nagyarányú haladás, mellyel napjainkban minden téren találkozzunk, egyre fokozottabb kívánalmakkal lép fel a népiskolával szemben is. Egy futó pillantást vessünk csak az 1868-iki, vagy az

1878-iki népoktatási, aztán a napjainkban készült hasonló törvényekre, a rajtuk épülő tantervekre és utasításokra: az összehasonlítás nem is évtizedes, hanem szinte százados különbségeket mutat — a követelmények terén. Az elvégzendő tanulmányok mind mennyiségre, mind minőségre nézve, továbbá az újabb módszeres eljárások egyre individuálisabb tanítói eljárást követelnek. A tömegtanítás immár csak gazdasági szükségéből ilyen.

A népiskola már nem csak arra szorítkozik, hogy egyedül írást, olvasást és számolást tanítson. Szinte napról-napra kezd érvényesülni a tanítva nevelő eljárás: a lelki tulajdonságok idomítása, a szellemi képességek minél több oldalú fejlesztése. Ez pedig nem mehet mindig tömegesen. Külön-külön kell minden gyermek lelki világába bepillantnunk. Keresnünk kell azokat az elrejtett kisebb, vagy nagyobb erőket, melyek a gyermeki elhatározásnak, vagy el nem határozásnak titkos rugói. Fürkésznünk kell a gyermek lelki világát, miért fogékony itt, vagy amott; miért érzéketlen másutt, vagy máskor?

Ez a gyakorlati gyermek-tanulmányozás. Ennek a nyomán találjuk meg a helyes eljárást a neveléshez, a legjobb módszert a tanításhoz, melyekkel kitzűzött céljainkat leghamarább elérhetjük.

A gyermek-tanulmányozásnak az már elméleti, vagy mondjuk: tudományos ágazata, mikor a gyermek irka-firkáló (ösztönszerű) rajzait, maga kitalálta játékait vizsgáljuk, vagy megfigyeljük csecsemőkortól a lélekébredés jelenségeit, statisztikai pontossággal megállapítjuk egy-egy osztály növendékeinek fogalom és szóismereteit. Ilyenkor ugyanis általános jelenségekből általános igazságokat keresünk — a gyakorlati élet számára.

Akár gyakorlatilag, akár tudományos célokból foglalkozunk gyermek-tanulmányozással, a legkisebb jelenség sem kerül el figyelmünket. Nem érdektelen például közelebről vizsgálni azokat a véletlenül tréfás feleleteket, melyek az iskolában igen gyakoriak, s legtöbbször zajos derűtséget keltenek, s egy-két pillanatra szinte zavarják a tanítás komolyságát; de csak látszatra zavarják, mert a derült hangulat amúgy sem hiányzik a jó tanításból. Ez adja annak ízét, színét, az apró emberek iskolájának lelket éltető levegőjét.

De tanulságosak is ezek a feleletek, mert tükrei a gyermeki lélek keresetlen megnyilatkozásának. Olvashatunk belőlük őszinteséget, hazugságot, tudást vagy tudatlanságot, dicsekvést, szerénységet; mindent, amiből e világ boldog-e vagy boldogtalansága vagyon összegyűrva és ami nevelési eljárásunkban figyelmen kívül nem hagyható. Nem egyszer jut nekünk is belőlük egy-egy figyelemztetés, ilyenkor is tanulságosak.

Bemutatok néhány érdekes esetet.

Az őszinteség netovábbja. Irunk az első osztályban. Jancsi gyerek nem ír, nincs ceruzája.

— Hol van a ceruzád?

— Elvesztettem.

Nekirontok egy kis műharaggal, hogy így, meg úgy, micsoda katona az, aki fegyver nélkül megy a csatába? Iskolában a ceruza éppen úgy kell, stb. stb.

Jancsi gyerek pityereg.

Szelidebbre fogom hát a hangot.

— No! Hát mikor lesz ceruzád?!

— Majd ha — *találok*.

A kis hazug, — vagy nem tud magyarul. Belépek az osztályba. Zűr-zavar van.

Zoltán gyerek szinte szalad elém panaszával:

— A Béla *visszaütött*, pedig én nem is bántottam.

Egy — aki nem tud számolni. Vergődünk a hármás „számkör“-ben.

— Pista! Ha a balkezedbe adok egy almát, a jobb kezedbe is egy almát, hány almád lesz?

— Három.

— De nézd! Itt *egy* alma, meg itt *egy* alma, hány almád lesz hát!?

— Három.

— Hogyan, te Pista?

— Mert a táskámban is hoztam *egy*et.

Egy — aki nagyon is „számol“. — Gyuri! Ha van 6 filléred és kapsz hozzá 4 fillért, hány filléred lesz?

— Tíz.

— Miért? (Várom, hogy $6+4=10$)

— Mert nem költöm el.

Egy tudatlan. Negyedik osztályban földrajzi óra van. Sándor felel: Pécs . . . szép templom . . . majolika-gyár stb.

— Mi az a majolika?

— Likör — feleli egész komolyan. (Milyen jó: néha kérdezősködni!)

A kis dicsekvő. Közeledik a karácsony. A tisztelendő a kis Jézuska születéséről beszél. Szent áhítattal hallgatják a kis lányok. Csak egy nyugtalankodik nagyon. A tisztelendő csak beszél tovább. De a kis lány egyre jobban nyujtogatja az ujját. No, itt baj lesz!

— Mi kell, kis lányom?!

— Máma ettünk — fánkot he!

S ezzel leül, s bizonyára nyugodtan hallgatja ő is a szép beszédet.

A hibás kérdés. Osztályvizsgálaton, második osztályban egy ártatlan kis lányt visznek a — kámpadra. (Még a régi, grammatizáló világban.)

— Hány félék a hangok? Mi a mássalhangzó? Mi a magánhangzó? Hány félék a magánhangzók? Minden kérdésre mélységes csönd. A kis lány igen „okosan“ hallgat.

— Ebben a szóban „*tehen*“, melyek a magánhangzók?
 — e, é!
 — No, látod — segíti a tanítónő, hát „e“ magas hang, „é“
 éles hang.
 Közbevág hirtelen a vizsgálati elnök:
 — No, kis lány, mi van hát a tehenben?
 — Tej! — feleli szegényke igen nagy örömmel, hogy végre
 ő is szóhoz jut.

Személyes tapasztalat. Beszéd-értelemgyakorlat van az „első“-ben. Az iskolában levő tárgyak szemléltetése során a nádpálcáról is van szó. Hajlékony, ruganyos; van hosszúsága, vastagsága stb. Már úgyszólván nincs több mondani való róla. Csak Imre gyerek furkálja még a levegőt két újjával, ő még tud róla.

— No, Imre?!

— Van még — *csipőssége* is.

Repülő betűk. Szidást kapott a kis csöppnyi Andris gyerek. Hiányzott egy-két lapja az ABC-jének. Nagyon restelte a dolgot, hát ígérte, hogy majd összeszedi az otthon hagyott lapokat; holnap rendben lesz minden.

Tanítás után megyünk haza. Alig hagyjuk el az iskolát, futám utánunk lélekszakadva Andris gyerek:

— Tanítóbácsi! Tanítóbácsi! S rángatja a tanítóbácsi felöltőjét.

— Nézze! Ott viszi a szél a „sö“ bötümet!

Hol nem jár a gyermek esze! A „beszédértelemben“ „patkólják a lovat.“ Hogy: így, meg úgy!

— No, ki tudja, miért vernek a ló lábára patkót?

— No, Laci?!

— Hogy *nagyobb* legyen a ló, — vágja ki rémséges komoly arccal . . .

Az ezekhez hasonló *eseteket* ajánlom a gyermek-tanulmányozók figyelmébe. Sok mindent lehet azokból olvasni. Gyűjtsük (de ne gyártsuk) ezeket, nem csak azért mert érdekesek, hanem mert tanulságosak is.

A kísérleti pedagógia gyakorlati értéke.

Irta: *Pintér Zsigmond.*

II. *Elméleti rész.* Új feladat előtt állunk. A pedagógiát új, önálló tudományággá kell tenni és azért az eddigi bölcsészeti alaptól eltérően új alapokra kell fektetni. Ha külön választják a pszichológiai elméletek nagy tengerétől, amelynek áramlatai minden tudományágba belenyúlnak és külön, egymagában álló tudománnyá emelik: sokkal inkább érhetnek el nagyobb és célravezetőbb eredményeket; sokkal inkább törekedhetünk célunk felé; sokkal

inkább közelíthetjük meg feladatunkat: a pedagógia előbbrevitelét. A nemzedékeket boldogulásukra akarjuk nevelni. Ezt hatásában csak akkor érhetjük el, ha a nevelésben kérdéseivel tudományos alapon foglalkozva minden más külső befolyástól megőrizzük. Ezért Meumann kutatásaiban, működésével erre buzdít bennünket. Akkor ki fog alakulni az igazi, fejlődésre képes pedagógiai tudomány. A kísérleti pedagógia erre nézve az első lépés. Ennek sikerén mulik: mennyiben tudjuk elfogadhatóvá tenni, mennyiben tudjuk kimutatni eredményeit s ezeket felhasználva gyakorlativá tenni. És így haladhatunk tovább az örök törvény szerint, mely szerint minden halad, fejlődik.

Ezt elerendő: felhasználja az eddig való kutatások eredményeit a kísérleti pszichológiának, ennek minden egyes részének: a gyermekpszichológiának, a fiziológiai-anthropológiának, a pathológiának, a pszichopathológiának, de elválasztja ezektől és egészében külön tárgyalja. Az itt találtakat átviszi a gyermek lelki világának felderítésére, megvilágítására. Ezeket az eddigi kutatásokat egy cél szolgálatába köti össze és egyesíti egységes tudományos kutatások tárgyába: az elméleti és gyakorlati pedagógiába.

Szembe állítja a régi irány lényegét az új irány feladatával. A régi irányban, mit Rousseau, Pestalozzi, Herbart képviselt, hiányzott az ismereteknek tapasztalati tényekkel való támogatása. Noha ők is igyekeztek az általuk felállított szabályokat megokadatulni, de az az indokolás logikai következtetések szüleménye, vagy pedig teljesen illuzórius, amennyiben a gyermeki lélek életét egy megnyilvánult esetből általánosították. Ezek a felállított szabályok parancsként állottak a tanító előtt, anélkül, hogy számot tudott volna adni önmagának: miért cselekszik így és nem másként. Csak a szerzett gyakorlat tette öntudatosá a tanítóban cselekedetének rugóit. Ezzel szemben az új iránynak első feladata lesz *a tanítót arra képesíteni, hogy pedagógiai eljárásával mindenkor teljesen tisztában legyen már eleve is*. Ez által növeli meg a tanítói önállóságot és természetesen emeli önmaga előtt munkálkodásának értékét. Eltér a sablontól és teljesen függetlenül minden előírástól, szabálytól fog működni az adott esetben jól megfontolt és megokadatolt belátásos tudása szerint. Ezzel egyszersmind a tanítói állás erkölcsi értékét emeli. De tudományos ismeretgyűjtésre is serkenti a tanítói nemzedékeket, amelyek önművelődés folytán mindig a kor haladásával lépést fognak tartani. Ezért kell a formai sablonokat elvetni és mint túlhaladott álláspontot egy új iránnyal helyettesíteni, amelyben az önálló, erővel teljes tehetség tudományos alapon fejlődhet.

Azért a kísérleti pedagógia nem állít fel megszabott fokozati határvonalakat addig, míg a tényleges viszonyokat ki nem kutatta, eredményeit tényekben beigazolvva nem látta. Ez tehát pedagógiai kutatás, még pedig *tapasztalaton nyugvó kutatás*.

A pedagógiai kísérlet ugyancsak pszichológiai kísérlet, de a fejlődő és dolgozó gyermekeken. Ezzel igazolja már az új irány

feladatának fontosságát és eredményességét is. Mert a pedagógiának tapasztalati tényei csakis itt merülhetnek fel, amikor a gyermek maga a kísérleti objektum.

Felmerül már most az a kérdés: mik a kísérletezés feltételei? Meumann négy ilyen feltételt állapít meg: 1. Szándékosan létrehozunk valamely kísérletre alkalmas esetet, pl valamely érzetet. 2. Ezt a már kísérletezés alatt állott esetet önkényesen megváltoztatjuk és újból kísérletet végzünk. Ez esetben okozati összefüggésekre jutunk. 3. Ennek az önkényesen előidézett változásnak tudományos célzata legyen. 4. A megfigyelt eseteket mennyiségileg meg kell határozni, meg kell mérni. Ez összehasonlításokra nyújt alkalmat.

Hogyan lehet azonban a vizsgálati eseteket megtalálni és megmérni szellemi működésben? Erre nézve három féle alkalmat említ Meumann: I. Meghatározza azt az *ingert*, ami a szellemi működést előidézi. II. Megállapítja az inger által keletkezett *szellemi megnyilatkozás* határvonalait és III. megméri az inger és hatásának megnyilvánulása között *lefolyt időt*. Ehhez csatlakozik még a *statisztikai* mérés, midőn azt akarjuk eldönteni, hányszor ismétlődik meg az inger a megnyilatkozásban.

Mindezek analitikai eljárások. A kísérleti pedagógia pedig szintetikussá teszi ezeket, hogy egyrészt ezzel ellenőrizhesse a szétbontásban mutatkozó jelenségeket, másrészt ismét felépíti a szétbontásokat és így új ismeretekre vezethet. Ez a szintetikus kísérletezés a gyermek-pszichológiában és pedagógiában igen nagy szerepet játszik, amennyiben az individuális viszonyok foglalják el nagyjából a teret. Nehézséget okozhat itt a tény, hogy nem követelhetjük meg a gyermektől, miszerint a kísérletező szándékait kellő értelemmel elősegítsék. Továbbá nagyon is ismeretes a gyermekek befolyásolhatása, akaratuknak egész megköthetése a tanító által. De ha tekintetbe vesszük, hogy a kísérleti cél itt olyan egyszerű és könnyen felfogható, hogy a gyermek maga is érdeklődést találhat a kísérletezésben; továbbá ha a tanító ügyel önmagára, hogy a gyermek akarat-erejét meg ne bántsa: akkor könnyen elhárítható ez a jelzett két akadály.

A kísérleti pedagógiának feladata ezek után meghatározni és kikutatni a gyermek szellemi és testi fejlődését az iskolai idő alatt. Ez a tanítás alapja. Hogy tudhassuk, milyen követelményekkel léphetünk fel a tanítvánnyal szemben az iskolai idő különböző szakáiban.

Evvel szorosan egybefügg: hogy kísérjük figyelemmel a fejlődés közepette az egyes szellemi képességeket, milyen irányba terelik a gyermek lelkivilágát. Ezután következik az individualitás felismerése minden egyes növendékünkben.

Ebben leli magyarázatát a különleges tehetségek elősegítése a különböző tudományágakban. Az iskolai munkálkodás higiénája; az egyesek munkaerejének értékelése az összességhez viszonyítva, a házi és iskolai munkálatok viszonya egymáshoz: fontos feladata

a kísérleti pedagógiának, mint amelyeknek igen nagy szociális értékük van.

Az egyes tárgyakban elért haladást szintén vizsgálat tárgyává teszi, hogy ebből didaktikai eredményeket nyerjen. Ez mutatja meg a tanítónak szerepét is: mennyiben alkalmazhatja a tanító ez új irányú tanítási módszert az egyes tárgyak oktatásában.

Ezek azok a feladatok, miket Meumann a kísérleti pedagógiában kijelöl, hogy ezeket megoldva egy egységes új tudományágat művelhessünk, fejleszthessünk tovább a jövő nemzedék, a tanügy és így az egész társadalom javára.

Fegyelmi eszközök.

Mint régi gárdista, a főváros tanügyének ez időszert igazi veteránja (1861-től működöm), még az ötvenes években — mikor atyámnál helyettesítettem — megtanultam, hogy a tanítás eredményének első feltétele a fegyelemtartás. A Bach-kormány, valamint az azt követő években, a testi fenyték nem volt kizárva. A vallás- és erkölcstan a tanító kezében volt, ki tisztességes polgárokat, lelkes hazafiakat nevelt. Ujabb időben az „Üsd vissza“ és a két filléres zúglapok annyira megnehezítik az elpuhult és elbizakodott nebulók fegyelmezését, hogy előkerestem boldogult atyámnak (ki 1823-tól — 1872-ig főv. tanító, illetve igazgató volt) könyvtárából és naplójegyzeteiből, valamint 47 évi tanítóskodásomból merített tapasztalatokat, kiszedvén azokból két hetenként 4—4 esetet, hogy azokat lapodban add ki annak, aki fegyelmezés dolgában hajlandó néhány, gyakorlati embertől eredő tájékozást és kísérletet elfogadni. Az én egyszerű, de kipróbált fegyelmi eszközeimből imhol egy pár példa:

I. *Tanítás kezdetén*: Aki ma jól akarja viselni magát, emelje fel jobb kezét. — Jól van. Most azok tegyék balkezüket szájuk elé, kik fecsegné szeretnek.

Tanítás közben: Mit is mondtam a tanítás kezdetén?

II. Ha azt mondom „Csend!“ akkor mindaddig nem szabad fecsegné, míg azt mondom: Beszélgethettek.

Most azonban azt mondom: Csend!

Tanításközben, ha valaki fecseg: Mit mondtam azelőtt?

III. Ezt a két szót „Csend legyen!“ csak egyszer szeretem kimondani. Majd meglátom, hogy ma hányszor kell azt kimondanom. Nagyon örülnék, hogyha ma ezt a két szót már egyszer sem kellene kimondanom.

IV. Kedves gyermekeim! Mondjátok meg, mit szerettek jobban, ha esik az eső, vagy ha süt a nap? Lássátok, én azt hiszem, hogy most az iskolában a nap süt, mivel oly csendesén ültök mindannyian. De ha valaki fecseg, azt hiszem, hogy esik az eső. Meglátom majd, hogy ma az iskolánkban süt-e majd mindig a nap, vagy pedig kezd-e néha az eső is esni.

Egyesületek.

Az Otthon választmányi ülést tartott ez évi febr. 8 án, melyet *Barca* Albin elnök-igazgató vezetett. Elnöki megnyitójában lelkes szavakkal emlékezett meg a korán elhunyt Peres Sándor érdemeiről, kivált azokról, amelyekkel mint az Otthon elnöke, szolgálatot tett a főváros tanításának is. Napirend előtt felszólalt *Nagy* Lajos, aki meleg, szimpatikus szavakkal bizalmát fejezte ki az Otthon vezetője *Barca* Albin iránt, abból az alkalomból, hogy egy másik egyesület elnöke hivatalos körözüvényében oly elítélően érintette épp elnöki minőségében elkövetett jó működését. A lelkes éljenzéstől kísért bizalmi nyilatkozat után jelenti az elnök, hogy 1848. emlékezete c. emlékfüzetet ad ki az Otthon és hogy az irodalmi alapra a VIII. kerületi tanításág által rendezett hangverseny tiszta jövedelmét a legközelebb már átvesszük *Vörös* Kálmán igazgatótól, a gyűjtő-bizottság elnökétől; valamint, hogy ez évi március elején nagyobb szabású hangverseny rendezését vette tervbe az igazgatóság *Faller* Jenő főrendezése alatt. A Tanítók Takaré- és Hitelszövetkezetétől (az elmúlt esztendő tiszta jövedelméből) az Otthon 1368 koronát kapott, mint az alapszabályokban kikötött részesedést, melyért köszönetet szavaz a szövetkezet vezetőségének. Majd a megbízottak 200 koronáját s a drágasági pótlék ügyét vitatta meg a választmány. A két tárgy, mint a fív. tanításágot anyagi szempontból rendkívül érdeklő ügye, kimerítő és nagy vitát provokált, melyben a jelenlevő választmányi tagok majdnem mindenike részt vett, s végül a következő határozat hozott:

Minthogy a Budapesti Hiv. Tanítótestülettel együttesen indított akció eredményre nem vezetett, az Otthon a maga teljes függetlenségével, a szabad intézmény minden erejével fölveszi a küzdelmet, s a rendelkezésére álló minden eszközzel odahat, hogy egyelőre legalább a tanács által proponált drágasági pótlékot kivívja. Ebbe a harcba nem a harc kedviért száll, melyet mint minden kulturális békés intézmény kerülni óhajtott, hanem a kényszerítő körülmények parancsoló hatalma alatt.

Első lépése e mulhatatlan és elodázhatatlan nagy cél érdekében az lesz, hogy e hó 15. napján, szombaton, délután 6 órakor nagy értekezletet tart, amelyre a székes-főváros minden egyes tanítóját meghívja, s amelyben egyhangú lelkesedéssel, az egyetértés imponáló és összetartó erős erejével, mint egy ember: sürgősen, a legrövidebb idő alatt drágasági pótlékot kér. Ezt az egyhangúan hozott kérő határozatát nagy demonstráló küldöttséggel át fogja adni a főpolgármesternek, mint az állami hatóság képviselőjének, a törvényhatósági bizottság közgyűlése elnökének és a polgármesternek, mint a városi hatóság fejének, hogy annak illő és törvényes helyen szószólói legyenek.

Az Otthon reméli, hogy ezt az egyhangú, tisztelettel teljes feljajdulását nem fogja figyelmen kívül, s teljesítetlenül hagyni az a törvényhatóság, amelynek az alkalmazottak ügyét éppúgy szíven kell viselnie, mint minden egyéb ügyet.

Ha azonban az Otthonnak ebben a reményben csalatkoznia kellene, akkor a hiába való kérelem mezejéről le kell lépnie, s olyan eszközöket keresnie, erejének olyan megnyilvánulását mutatnia, amelyet figyelmen kívül senkinek sem szabad hagyni és senkinek sem megrónia, aki tudja, mit jelent ez a rettentő szó: nyomorúság.

A választmány kimondta, hogy e nagygyűlést megelőzően több tagtársal kibővülve, még egy előértekezletet tart a nagygyűlés rendezése tárgyában. Ezen az ülésen azonban a pénzügyi bizottságnak e hó 12-én hozott határozata folytán kimondatott, hogy a M. T. Otthona e hó 15-ére hirdetett nagygyűlést a pénzügyi bizottságnak a drágasági pótlékre vonatkozó megállapodása folytán egyelőre elhalasztja. További munkálkodásának irányát a törv. hatósági közgyűlés megtartása után fogja megállapítani, mert nem akar a váratlanul jobbra fordult eseményeknek elébe vágni.

Felolvasás az Otthonban. Nagyszámu hallgatóság figyelte *Migray* József kartársunk magas színvonalú előadását, melyet e hó 13-án tartott a fogalmazás tanításáról.

Mind a tárgy, mind az előadó ismert eredeti egyénisége sok olyan embert is odavonzott az Otthon falai közé, kik ezelőtt ott soha nem voltak. És el lehet mondani, hogy felolvasás után kielégítve és a Magyar Tanítók Otthona szellemének magas színvonalától eltelve távozhattak onnan.

Migray sok érdemes és eredeti eszmét vetett föl. Miután keményen és éles gúnnnyal végigsuhint az ókularés pedagógián, melynek egész működése a a szigorú fegyelmezésben, a gyermeki elme passivitásba való szorításában merül ki, kimondja a jövő pedagógiájának alaptézisét: *a gyermek alkotó erejét, fantáziájának üdeségét, ennek kombinatorikus és variabilis formáit tekintetbe kell venni*, mert ezek az új formák teremtik meg a kulturát.

Erre pedig a következő eszközöket ajánlja.

Már az írás-olvasás technikájának eltanulása közben sem szabad a gyermek alkotó erejét parlogon hevertetni. Ha meghagyjuk kezében a rajzont, ezzel alkotó erejének kifejezés módjait meg fogja találni.

A képirás is a kulturális fejlődés fokán megelőzte a betűírást és a gyermekek primitív ösztönszerű rajzai is könnyebben készülnek, mint betűik. Annak, hogy a gyermekek olyan nagy gyönyörűséget találnak a rajzolásban, oka az, hogy ugyanazt a gyönyörűséget érzik rajzolás közben, mint a felnőtt az alkotó munka közben. Az alkotó munka gyönyöre a legtisztább esztetikai érzés és ez ikertestvére az erkölcsi érzésnek is.

A gyermeknek ezt az alkotó vágyát kell a fogalmazás tanításában alapul vennünk. A gyermekek rajzolják le, beszéljék el, játszik és írják le mindazt, amit átéltek, ami az ő elméjüket közvetlenül foglalkoztatja. Ilyképpen az I. osztályú gyermek fogalmazása nem lesz egyéb, mint egy-két szónak a leírása, melyet rajza alá magyarázó szövegnek leír. Így: ezek másznak, futnak, labdáz-
nak, fürdenek, ez ház, ez erdő, ez Jancsi stb. Persze mennél tökéletesebb a rajz és mennél inkább bővül a gyermek ismerete, annál inkább bővül majd ez a szöveg; később egész történetté lesz.

Érdeméül kell betudnunk felolvasónak, hogy ezeket a dolgokat nemcsak doctrinär módon gondolta ki, hanem mint kísérlet eredményét be is mutatta. Kifogásolni való legfőleg az, hogy egy olyan leányka dolgozatait és rajzát is bemutatta, aki nem nyilvános iskolában tanulta ezt és akinek intelligenciája és neveltetése, környezete éppen nem átlagos. Ezáltal ez érdemes felolvasó többekben azt a gyanút keltette, hogy parádézik, pedig a többi bemutatott dolgozatok rendszerének helyességét amugy is igazolták volna.

Ajánlja, hogy a gyermekeknek minden fokon olyan füzetük legyen, mely alkalmas a rajzolásra és írásra egyaránt. Így, amidőn a gyermek rajzolt, — pedig ezt alkotni vágyó tendenciája nagyon gyakran megköveteli — egyúttal fogalmaz is.

Persze, a szabadon választott dolgozatokon kívül a tanító is adjon témát, de ne úgy, hogy a gyermek szolgai módon utánozza a tanítót, hanem saját alkotó képességét követve. Az olvasmányok után való fogalmazást is helytel-
lennek találja, mert ezek szolgai másolások; nem a gyermek alkotó képességét, hanem emlékező tehetségét fejlesztik. Így az összes dolgozatok egy kaptá-
fára vannak szabva, a különbség pedig csupán az lesz, hogy mennyiben tér el az egyik gyermek emlékező tehetsége a másiktól.

Költeményeket sem kell prózába íratni.

A hibajavításnál a tartalomra és a kifejezésbeli formára fordítsunk sok gondot.

Bírálja felolvasó az új tanterv fogalmazási anyagát is és megállapítja, hogy most e szerint a fogalmazás alázatos házi szolgája a többi tantárgyaknak és arra szolgál csupán, hogy megállapítsuk, mi maradt meg a gyermek fejé-
ben a különböző tantárgyakból.

A mai fogalmazási anyagot egyik generáció átadja a másiknak, úgy hogy a gyermek egyéni stílusa ezen mai rendszer mellett éppen nem fejlődhetik ki.

Hagyjunk föl az oktató hanggal, lépjen e helyébe a társalgás hangja, amely mellett a gyermek bátorsága fölébred és egyénisége megnyilatkozhatik. A társalgás közben legjobban kialakul a fogalmazásra legalkalmasabb anyag.

Azt tapasztalta, hogy 9 éves korig a gyermek az általános természeti jelenségek iránt érdeklődik legjobban, azért innen veendő a legtöbb anyag a fogalmazáshoz, ezen kor után a gyermek érdeklődése az általános emberihez fordul. Míg az első időben inkább az erdőről, virágokról, hóról, esőről, évszakokról szeret írni, később érdeklik már a gyermeket az emberi foglalkozások is.

Hagyjuk a gyermek alkotó erejét megnyilatkozni, mert az alkotó munkához szokott gyermek lelke kimeríthetetlen gazdag.

Körvonalakban ez volt a felolvasás tartalma. Sok hozzászóló akadt. A legtöbbben elismerték előadó nemes törekvését és szépnek azt a célt, mely felé törhet; de a legtöbbben aggódtak annak gyakorlati kivihetősége fölött.

Az előadó lelkesen védelmére kelt tételének és az általános impresszió az volt, hogy a hallgatóság lelkében nagyon sok fölvetett eszme fog kicsirázni.

Nagy László lelkes szavakban köszönte meg Migraynak magas színvonalú előadását.

Róza Ignác.

A M. Tanítók Turista-egyesülete, amelynek védője Eötvös Loránt báró, febr. 6-án tartotta XVII. rendes közgyűlését. *Lissák* Kálmán titkári jelentése szerint az egyesület az elmúlt évben is több sikerült kirándulást szervezett, a többi között egy harminchárom napos Svéd- és Norvégországba s rendezte a Kisfaludy-társaság ünnepi megnyitó beszédében, hogy a mai divatos irodalmi termékek közül nem egy olybá tűnik, mint egy nem létező idegen irodalmi műnek a fordítása. Tiszavirág-életű munka az ilyen mind. És hogy a hazai ércből alkotottak élnek, terjednek és hogy meghódítják a közönséget: bizonyosság reá ez az örökszép *Testamentum*. Színmagyar nyelv, tiszta fényű igazságok, szívet megkapó gondolatok oly egyszerű és közvetlen formában, mely észrevétlenül meghódítja a lelket. A magyar talaj forró, napfényes levegője, a székelyföld költészetének komolysága adja meg ennek a műnek élő jellegét. Az élet zord igazságai atyai szeretetté olvadnak fel a Testamentum írójának tollán. „Lehet belőled nagy ember, írja a fiának a szerző, de szív nélkül. Szeretet nélkül igazán nagygyá nem leszel. Ne bizd el hát magad, ha csodálják elméd tündöklését: sok fényes elme elhomályosult már, de a szív, — jó vagy rossz — megmarad utolsó dobbanásáig annak, ami volt első dobbanásakor.“ Ez a diadalmasan hódító munka is ilyen, mert ez a magyar szív könyve. Minden szülő, nevelő, oktató, mielőtt az élet nagy útjára bocsájtaná gyermekét, neveltjét, ezt a Testamentumot adja a kezébe.

Vas.

1848. emlékezete c. az *Otthon* kiadásában megjelenő, szép füzet tartalma: Ima. Költ. Rudnyánszky Gy. — Miért ünnepelünk? Moussong Géza. — Társadalmi viszonyok 1848. előtt. Tóth Kurucz János. — A márciusi események előzményei. K. B. — Március 15. K. B. — Március 15. Költemény Jakab Ödöntől. — Április 11. K. B. — A magyarok Istene. Költ. Petőfi Sándor. — Március 15-ike. Költ. Fejes J. — Kossuth Lajos azt álmodta... Költ. Pósa Lajos. — Március tizenötödikén. Költ. Havas István. — A magyar lányokhoz. Költ. Lámperth Géza. — Kösse-tek koszorút. Költ. Erdélyi Zoltán. — Gondoljatok őseinkre. Ének. Zenéje: Erődi Ernőtől. — Gyöngye violának. Ének. Zenéje: Dankó Pistától. — Március 15-re ünnepi beszéd. K. B. — Honvédek sírja. Ének. Zenéje: Lányi Ernőtől. — Nemzeti dal. Költ. Petőfi Sándor. — Petőfi. Költ. Lámperth Géza. — A

Irodalom.

Testamentum és Hat levél, írta Benedek Elek. VI. kiadás, (Kiadja Singer és Wolfner, ára: 1.60 K.) A magyar ifjusági irodalomnak alig van ennél szebb könyve, s hogy az őszintén megihletett költői szív gondolatai megtalálták az útát a mások szívéhez, mutatja az, hogy egy évtizednyi léte alatt ez a kis könyvecske immár hatodik kiadásban jelent meg. Beöthy Zsolt épp most hirdette a Kisfaludy-társaság ünnepi megnyitó beszédében, hogy a mai divatos irodalmi termékek közül nem egy olybá tűnik, mint egy nem létező idegen irodalmi műnek a fordítása. Tiszavirág-életű munka az ilyen mind. És hogy a hazai ércből alkotottak élnek, terjednek és hogy meghódítják a közönséget: bizonyosság reá ez az örökszép *Testamentum*. Színmagyar nyelv, tiszta fényű igazságok, szívet megkapó gondolatok oly egyszerű és közvetlen formában, mely észrevétlenül meghódítja a lelket. A magyar talaj forró, napfényes levegője, a székelyföld költészetének komolysága adja meg ennek a műnek élő jellegét. Az élet zord igazságai atyai szeretetté olvadnak fel a Testamentum írójának tollán. „Lehet belőled nagy ember, írja a fiának a szerző, de szív nélkül. Szeretet nélkül igazán nagygyá nem leszel. Ne bizd el hát magad, ha csodálják elméd tündöklését: sok fényes elme elhomályosult már, de a szív, — jó vagy rossz — megmarad utolsó dobbanásáig annak, ami volt első dobbanásakor.“ Ez a diadalmasan hódító munka is ilyen, mert ez a magyar szív könyve. Minden szülő, nevelő, oktató, mielőtt az élet nagy útjára bocsájtaná gyermekét, neveltjét, ezt a Testamentumot adja a kezébe.

márciusi ifjuság. Költ. Pósa L. — A toborzó Kossuth. Költ. Pósa L. — A szolnoki síkon. Költ. Iván A. — Föltámadt a tenger. Költ. Petőfi Sándor. — Bem apó. Költ. Pósa L. — Az öreg honvéd. Költ. Havas István. — Damjanics tábornok. Pósa L. — A gyászruhás asszony. Költ. Pósa L. — Klapka. Költ. Pósa L. — Áldd meg, Isten, szép hazánkat. Költ. Pósa L. — Szabadság, dicsőség... Költ. Abrányi E. — Magyar vagyok. Költ. Pósa Lajos. — A hazáért. Költ. Erdélyi Zoltán. — Magyar lányok. Költ. Erdélyi Z. — Apr. 11-re ünnepi beszéd. Havas Mihály. — Hejh! Rákóczi! Bercsényi! Kurucdal. — Csinom Palkó. Kurucdal. — Hazám ifjusága. Költ. Abrányi E. — A hazáról. Költ. Pósa L. — Mi a haza? Költ. Várady A. — A rab. Költ. Petőfi S. — Magyarország. Költ. Pósa Lajos. — A gazdag tartalmú füzet ára: 20 fillér.

Tanügyi, társadalmi élet.

A kiadóhivatal tisztelettel kéri az előfizetések megújítását, mert a jövő számot csak azoknak küldi el, akik már előfizettek. Lapreklamációt ezentúl csak kéthéten belül fogad el s kéri a lakásváltozások pontos bejelentését is.

Tanítónők ellen. Az emberiségnek egy része sohasem tudja megbocsáj-tani a tanítónak azt, hogy ő gyújtotta meg zsenge elméjében egykor az első fénysugarat. E boldogtalan emberek aztán, ahol csak tehetik, kígyót-béka-kialtanak a tanítóságra. A fiumei podeszta pl. a minapában cölibátust követett a tanítónőktől, mire a napi sajtóban megindult a hadjárat pro és kontra. Slt köszönet, se haszon nem volt benne, a „gép forog tovább”. A mult héten pedig itt a fővárosban egy bizottsági ülésen ruccant ki a tanítónők ellen: a haragos *Preier* Hugó. Kemény dolgokat mondhatott, mert a bizottságnak több tagja kénytelen volt megvédelmezni vagy ezer föv. tanítónőt. Nem értjük ezt a honmentő bölcseséget, sőt néha nevetségesnek találjuk. A jó tanítónő éppen oly jól tanít, mint a jó tanító, ellenben a rossz, legyen bár férfi vagy nő: rossz. De általánosítani egyesek hibáját: ez tán még sem igazságos eljárás. Én elhiszem, hogy van protekciós tanítónő, aki visszaél protekciójával; de az illet maguk a tanítónők is elítélik és sokszor igazán csodálkoznak, hogy mily hosszú ideig üzheti játékaikat. Ilyesmi azonban a tanítók és tanárok közt is előfordulhat, meg a tisztviselők között is. A protekciót tessék kipellengéreznie *Preier* úrnak, azt a protekciót, amelyet épp a bizottsági tag urak üznek, amiről bizonyosan jó tudomása van neki is. És ne tessék szörványos esetekből kifolyóan száz meg száz lelkiismeretes, derék tanítónőt igazságtalanul megbántani. Mert ezzel senkinek sem használunk, legfeljebb ártunk a jó ügynek. Vas.

A fölösleges felsőbb istenek. Rendkívül érdekes tárcát irt egy bécsi lapban *Wölfling* Lipót (az egykori Lipót Szalvátor kir. herceg) a nyugalomba vonult *Galgóty* tábornokszernagyrol. Van ennek a tárcának egy olyan részlete, mely csodálatosan pásszol a mi tanügyi állapotainkra, lévén szó itt is tanításról. A kis részlet oly frappánsul talál, hogy minden hozzáfűzött magyarázat nélkül is meglehet érteni. Szól pediglen ekképp:

Tapintatosan ártatlanná tudta tenni a *tülbuzgó* embereket, akik soha sem fognak kiveszni. Az ujoncképzés idején a kapitánytól fölfelé a gyakorlótéren senkinek sincs keresni valója, mert a följobbvalók megjelenése és folytonos beavatkozása csak zavarja a kiképzést. Igen ám, de a följobbvalók sétalovaglásra indulnak és erre a célre a legalkalmasabbnak a gyakorlótérret tartják. Ha pedig már ott vannak, akkor mindig találnak valami kifogásolni valót. Tehát összegyülekeznek az összes fölösleges felsőbb istenek és egyéni kiképzésről nem lehet többé szó. Ekkor a legnagyobb szükségben megjelent ő és nagy nyugalommal meghallgatta az eléje vágató istenek és félístenek jelentéseit. A megkinzott instruktorok feszült várakozással figyelik a következendőket. És ime, a lovak tömege nem oszladozik, hanem inkább hosszú vonallá húzódik és *Galgóty* szépen elvezeti az egész társaságot a gyakorlóté-

térről. — Egy Galgóczyt vár a tantóság is, mert már nálunk is kezdenek alkalmatlanok lenni némely fölösleges felsőbb istenek.

A nemzeti lélek. *Beöthy Zsolt* a Kisfaludy-társaság nagygyűlési megnyitójában fényes igazságokat mondott el a nemzeti lélekről az irodalomban. Mivel elég találó hóbortosan fölkapott, idegenből átplántált u. n. modern pedagógiai törekvéseinkre is, megemlékezünk róla néhány gondolattal.

Egy egész üvöltő kórus veri az irodalmi alkotás minden hangszerén a lázas és csúfolódó nótát, hogy amit mi nemzeti léleknek tisztelünk, egy primitív, egy halálra itélt és csak enyészni méltó pogány, tudatlan kor bálványa. Hogy senki és semmi se vagyunk és hogy valamivé lehessünk, ennek első feltétele, hogy többé ne hasonlítsunk — sajátmagunkhoz. Nemcsak megváltoznunk kell, hanem megmásulnunk annyira, hogy mindenki máshoz (némethez, franciához, angolhoz) jobban hasonlítsunk, mint önmagunkhoz. Nem fejlődünk kell, hanem átalakulnunk, nem gazdagítani kell a lelkiünket, hanem — kicserélni, mert mi „*másodrangu faj*” vagyunk, nem haladásra, előmenetelre és dicsőségre, hanem züllésre, pusztulásra vagy arra hivatott, hogy arcunkat idegen színekkel megfestve, testünket idegen köntösbe burkolva, álarcban és más hazában bujdosva tengődjünk.

Ha tehát élni akarunk — meg kell magunkat hamisítanunk, amint azt ők a példájukkal nekünk diktálják. Mert aki francia költőnek születve német lélekkel, — aki angol nemzetének énekelve, francia lélekkel dalol, az — tegye a nótáját még olyan föltünővé is a szokatlanság — nem igazi poéta, már maga is hamisítvány, amint hogy a legügyesebb irodalmi munka is, ha belőle a nemzeti lélek, ennek melege, sajátos és különös fénye hiányzik, nem eredendő, nem igaz ihletés, csak *egy nem létező idegen munkának fordítása.*

Nemzeti lélek, ama mély és rejtelmes energia nélkül, amely ott ég mindnyájunkban, de csakis bennünk, akik egy nemzetnek a gyermekei vagyunk — nincs igazi irodalmi alkotás, mert a nemzet élete, a nyelve a maga életébe csak azt veszi be, a maradandóságnak csak azt őrzi meg, amiben az ő lelke is benne vagyon.

Amiből ez hiányzik: lehet érdekes, lehet ügyes, lehet hatásos; de csak mint egy különösség, egy bizarrság, egy szemfényvesztés érdekessége, ügyessége, hatásossága. Amaz érces erkölcsi tartalom nélkül való, amely csak a nemzeti lélek mélységeiben terem, hogy a nagyok, a kiválasztottak, az igazán hivatottak onnan fölhozzák és megtöltvén vele alkotásaikat, magukat a nemzeti élet örökkévalóságának részeivé tegyék.

Házasság. *Tamárs Antal* kollegánk e hó 15-én kelt egybe *Gogola* Gizella urhölgygel, szföv. tanítónővel.

Halálozás. *Mazurek Pál* derék kollegánk szomorú halálesete alkalmából a következő gyászjelentést vettük: A VIII. ker. Röck Szilárd-utcai közs. elemi iskola-tanítótestülete fájdalomtól lesújtott szívvvel tudatja, hogy másfél évtizeden át hűséges és lelkes munkatársa, a szeretett jó kartárs, *Mazurek Pál* székesfővárosi tanító, ipariskolai igazgató 1908. február 14-én, életének 44-ik és áldásos működésének 28-ik évében váratlanul elhunyt. A megboldogultnak földi maradványai vasárnap, február hó 16-án fognak a Rákóczi-ut melletti temető halottas házában a róm.-kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni és onnan a középponti sírkertben örök nyugalomra helyeztetni. Rövid munkás élete után legyen nyugodt, boldog álma, amely fölött a sohasem muló kartársi szeretet virraszt Budapest, 1908. február 14-én. Bánatos megemlékezésünk kíséri utolsó utadra! Isten veled!

Pályázat. A *Frey József-féle alapítvány* bizottsága az ez évi 400—400 koronányi segítségére pályázatot hirdet, mely 1908. április 1-én jár le. Pályázhatnak a székesfővárosi községi elemi népiskolákban működött igazgató tanítók, vezető-tanítók és osztály-tanítók özvegyei és árvái. A pályázati kérvény a székesfővárosi királyi tanfelügyelőhöz, *Mosdóssy Imre* kir. tanácsoshoz (lakik VII., Rottenbiller-utca 5b) nyújtandó be a kitűzött határnap déli 12 órájáig. A pályázatokra vonatkozó fölvilágosítást szívesen megadja a bizottság jegyzője, *Farkas József* (lakik I., Iskola-tér 1. sz.).

Nyomatott Neuwald Illés utódai könyvnyomdájában Bpest, VIII., Üllői-ut 48.